

СТРАХУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ

О.Г. Кузьменко

Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України, olga_kusmenko1989@mail.ru

У вітчизняних банків на даний час існує два основні методи боротьби з ризиками: перший – розробка та затвердження величезної кількості внутрішніх положень, методик та інструкцій, включаючи плани дій в умовах форс-мажорних ситуацій, другий – формування резервів на можливі втрати. Як перший, так і другий варіант має свої недоліки, один із яких – сумнівна ефективність в умовах серйозних потрясінь. Проте існує ще й третій метод оптимізації банківських ризиків, який поки не отримав такого широкого розповсюдження, як перші два, але доволі перспективний і в Україні набирає обертів протягом останніх років. На відміну від інших способів, він дозволяє в разі виникнення ризику отримати реальне відшкодування збитків та інших неприємностей матеріального характеру, причому «живими» грошима. Йдеться про страхування банківської діяльності. Законодавчо відносини між страховою компанією та банками регулюються загальними вимогами законодавства у сфері кредитування, страхування та захисту економічної конкуренції, а саме: законів України «Про страхування» від 07.03.1996р., з наступними змінами та доповненнями, «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000р., з наступними змінами та доповненнями, «Про захист економічної конкуренції» 11.01.2001р., з наступними змінами та доповненнями, «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996р., з наступними змінами та доповненнями, Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України. Нового етапу розвитку взаємодії банків та страхового ринку набуває з прийняттям у 2011 році «Правил співробітництва банків та страховиків, пов'язаного з кредитуванням» [1].

У структурі збитків, які загрожують українським банкам, експерти виділяють три види ризиків, які можна вважати основними. Це кредитні, ринкові й операційні банківські ризики. Виходячи з існуючої статистики, до 80% банківських втрат пов'язаних з кредитними ризиками, тобто з ризиком неповернення кредиту, причому лідерами за простроченими заборгованостями традиційно є автокредитування та споживче кредитування, а також поширені сьогодні так звані експрес-кредити, які видаються без повноцінного аналізу платоспроможності і сумлінності позичальника.

Досить високі також ринкові ризики (фондовий, валютний, процентний), що формують збитки банку внаслідок несприятливої зміни ринкових параметрів (валютного курсу, ставки винагороди, вартості фінансових інструментів тощо). Ці ризики менш передбачувані, а значить – менш контрольовані: вплив таких ризиків може бути досить масштабним, а їх наслідки руйнівними.

Нарешті, завжди існують операційні ризики, визначальну роль в яких може зіграти людський фактор (збої в роботі автоматизованої системи, помилки допущені банківськими співробітниками та ін.) Частка фінансових втрат від операційних ризиків, як правило, невелика, але в міру підвищення рівня автоматизації робіт у банках зростає і вплив цієї групи ризиків.

Для захисту своїх інтересів банки придбавають поліс страхування від електронних і комп'ютерних злочинів. Як правило, поліс покриває ризики, пов'язані зі шкодою, завданою вірусами, і

введенням підробленої інформації в електронні бази даних, шляхом протиправних дій співробітників страхувальника. Крім того, такий поліс компенсує збитки від навмисного псування електронних даних при їх зберіганні, під час запису або перевезення. Страховик також відшкодовує втрати, що виникли в результаті фальсифікації документів клієнтів та здійснених на їх підставі операцій тощо.

На світовому ринку одним із найефективніших інструментів захисту майна банків є поліс комплексного страхування від злочинів «ВВВ» (Banker`s Blanket Bond). Стандартні умови страхування, розроблені андеррайтерами Ллойдс (Lloyd's), включають до покриття наступні основні ризики: збитки від нечесних дій співробітників банку (нелояльність персоналу); збитки від втрати майна в приміщеннях банку; збитки при перевезенні; збитки від підробки та внесення змін до документів; збитки від операцій з цінними паперами; збитки від прийняття фальшивої валюти. Комплексне страхування банків від злочинів ВВВ – адаптовано з урахуванням місцевих законодавств для використання в багатьох країнах і набуло великого поширення в світі. Цей процес не міг не торкнутися країн СНД. Однак якщо в Європі та США з банком навряд чи будуть мати справу, якщо він не має покриття по програмі ВВВ, то в середовищі вітчизняних банків поліси комплексного банківського страхування придбали лише одиниці. В Україні перша практика комплексного страхування ризиків належить ПУМБу, який у 2002 р. застрахував ризики в компанії АСКА. В цілому, за оцінками страховиків, на сьогоднішній день за програмою ВВВ застраховано близько десяти вітчизняних банків з 184 працюючих [2]. В основному це дочірні підприємства західних банків, на які або поширюється програма материнської компанії, або материнська змушує дочірню компанію в Україні купувати програму самостійно.

Отже, українські банки зацікавлені в розробці та впровадженні нових страхових продуктів, спрямованих на захист від фінансових збитків. Активне вивчення та впровадження передової зарубіжної практики позитивно вплине на подальший розвиток банківського страхування в Україні.

Література:

1. Правила співробітництва банків та страховиків, пов'язаного з кредитуванням. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://kbs.org.ua/index.php?get=83&id=5199>
2. Комплексне банківське страхування. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.strahovatel.com.ua/blog/main/694/>